

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องปัจจัยทางการบริหารและกระบวนการบริหารที่มีผลต่อการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) โดยใช้วิธีการศึกษาแบบภาคตัดขวาง (Cross-sectional Study) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน และลักษณะประชากร ปัจจัยทางการบริหาร กระบวนการบริหารที่มีผลต่อการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา ในศูนย์สุขภาพชุมชน จำนวน 353 คน สุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (Systematic Random Sampling) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 220 คน ได้รับแบบสอบถามกลับคืน จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 95.45 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาจากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารที่เกี่ยวข้อง และได้ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และหาความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชนที่ปฏิบัติงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา อำเภอเมืองและอำเภอนางรอง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างมีความคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 คน โดยใช้สูตรค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเที่ยง 0.97 นำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมในกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิเคราะห์ทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลและอธิบายลักษณะประชากร ปัจจัยทางการบริหาร กระบวนการบริหาร และการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน โดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1.1 ข้อมูลลักษณะทั่วไปของประชากร

เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาในศูนย์สุขภาพชุมชน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 51.43 มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปี ร้อยละ 45.71 ปี มีอายุเฉลี่ย 39.34 ปี อายุต่ำสุด 21 ปี อายุสูงสุด 59 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.30 ปี สถานภาพสมรส ร้อยละ 77.62 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 76.67 ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานตั้งแต่ 10 ปี - 20 ปี ร้อยละ 46.67 มีอายุราชการเฉลี่ย 17.61 ปี ต่ำสุด 1 ปี สูงสุด 37 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 7.50 ปี มีประสบการณ์การเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา 1 ปี - 10 ปี ร้อยละ 42.38 มีประสบการณ์เฝ้าระวังทางระบาดวิทยาเฉลี่ย 11.60 ปี ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.38 ปี ต่ำสุด 4 เดือน สูงสุด 36 ปี เคยได้รับการฝึกอบรมการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา ร้อยละ 87.62 โดยส่วนใหญ่เคยได้รับการฝึกอบรมเกิน 2 ปี ร้อยละ 30.00

1.2 การดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน

ระดับการปฏิบัติตามการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาพรวมปัจจัยด้านการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา อยู่ใน

ระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การรวบรวมข้อมูล และการเรียบเรียงข้อมูลอยู่ในระดับสูง ส่วนการแปลผล การกระจายข่าวสาร และการวิเคราะห์ข้อมูล อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

1.3 ปัจจัยทางการบริหาร

ระดับการปฏิบัติตามปัจจัยทางการบริหารของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาพรวมปัจจัยทางการบริหารทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ปัจจัยด้านวัสดุอุปกรณ์ ปัจจัยด้านกำลังคน และปัจจัยด้านงบประมาณ อยู่ในระดับปานกลางตามลำดับ

1.4 ปัจจัยกระบวนการบริหาร

ระดับการปฏิบัติตามปัจจัยด้านกระบวนการบริหารของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ภาพรวมปัจจัยกระบวนการบริหารอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า การบังคับบัญชาสั่งการ การจัดองค์กร การประสานงาน และการวางแผนอยู่ในระดับสูง ตามลำดับ ส่วนการควบคุมอยู่ในระดับปานกลาง

1.5 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านลักษณะประชากร ปัจจัยทางการบริหารและปัจจัยกระบวนการบริหารกับการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมา

1.5.1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านลักษณะประชากร

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยลักษณะประชากรกับการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ประสิทธิภาพการทำงานด้านการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาในศูนย์สุขภาพชุมชนอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ การฝึกอบรมการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา มีความสัมพันธ์ระดับต่ำมากทางบวกกับการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาในศูนย์สุขภาพชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.03$ $p - value = 0.96$, $r = 0.38$ $p - value = 0.58$, $r = 0.08$ $p - value = 0.22$, $r = 0.04$ $p - value = 0.53$, $r = 0.06$ $p - value = 0.35$, $r = 0.14$ $p - value = 0.04$ ตามลำดับ)

1.5.2 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการบริหาร

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการบริหารกับการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ด้านกำลังคน ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาในศูนย์สุขภาพชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.61$ $p - value = < 0.01$, $r = 0.39$ $p - value = < 0.01$, $r = 0.56$ $p - value = < 0.01$ ตามลำดับ)

1.5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกระบวนการบริหาร

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยกระบวนการบริหารกับการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การวางแผน การจัดองค์กร การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงาน การควบคุม มีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาในศูนย์สุขภาพชุมชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.74$ $p - value = < 0.01$, $r = 0.74$ $p - value = < 0.01$, $r = 0.73$ $p - value = < 0.01$, $r = 0.67$ $p - value = < 0.01$, $r = 0.71$ $p - value = < 0.01$ ตามลำดับ)

1.5.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมา

ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมา วิเคราะห์โดยถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) จากการศึกษา พบว่า ตัวแปรอิสระที่นำเข้าสมการที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ได้แก่ กระบวนการบริหาร ด้านการจัดองค์กร ด้านการควบคุม ด้านการวางแผนและด้านการบังคับบัญชาสั่งการ สามารถร่วมทำนายการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมาได้ร้อยละ 67 ได้สมการในการพยากรณ์ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

สมการในรูปคะแนนดิบ

$$Y = 9.01 + 2.27(\text{การจัดองค์กร}) + 1.18(\text{การควบคุม}) + 0.88(\text{การวางแผน}) + 0.77(\text{การบังคับบัญชาสั่งการ})$$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z = 0.75(\text{การจัดองค์กร}) + 0.38(\text{การควบคุม}) + 0.28(\text{การวางแผน}) + 0.24(\text{การบังคับบัญชาสั่งการ})$$

1.6 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมา

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิดพบว่า มีผู้ให้ความคิดเห็นทั้งหมด 75 ฉบับ จากแบบสอบถามทั้งหมด 210 ฉบับ โดยส่วนใหญ่ของปัญหาที่ระบุคือ ด้านเจ้าหน้าที่ ปัญหาที่พบ คือ มีจำนวนเจ้าหน้าที่น้อยเกินไป ร้อยละ 27.91 รองลงมาเจ้าหน้าที่มีภาระงานมากเกินไป ร้อยละ 23.26 และขาดการอบรมการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาอย่างต่อเนื่องร้อยละ 18.60 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะ ควรเพิ่มจำนวนเจ้าหน้าที่ในศูนย์สุขภาพชุมชนให้เหมาะสมกับภาระงานร้อยละ 30.67 ควรมีการอบรมความรู้ด้านการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานได้และเกิดประโยชน์สูงสุด ร้อยละ 21.74 เพิ่มทักษะและแรงจูงใจ ร้อยละ 17.39

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

จากการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ การจัดองค์กร การควบคุม การวางแผนและการบังคับบัญชาสั่งการ มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.1.1 ควรจัดทำโครงสร้างขององค์กรอย่างเป็นทางการและกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบงานให้ชัดเจน เพื่อให้การดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาในศูนย์สุขภาพชุมชน สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2.1.2 ควรจัดให้มีการนิเทศติดตามการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สาธารณสุขอำเภออย่างต่อเนื่อง เพื่อทราบปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา และสนับสนุนการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาได้ทันการ

2.1.3 ควรส่งเสริมการวางแผนในการดำเนินงาน และข้อมูลที่ใช้ประกอบการวางแผนจะต้องเป็นข้อมูลตามสภาพปัญหาของแต่ละพื้นที่ เพื่อเป็นการกำหนดแนวทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน และตรงกับพื้นที่มากที่สุด

2.1.4 ควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ในศูนย์สุขภาพชุมชนได้มีโอกาสพัฒนาความรู้ และทักษะในการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา เช่น การสนับสนุนในการเข้าฟังวิชาการ การส่งไปอบรมแนวทางการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในงานได้

2.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.2.1 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพถึงปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาในศูนย์สุขภาพชุมชน

2.2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในรายละเอียดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการในด้านการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาในศูนย์สุขภาพชุมชน เพื่อประกอบการพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานการเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาให้มีประสิทธิภาพ ต่อไป

2.2.3 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในกลุ่มของผู้บริหาร เพื่อนร่วมงานเกี่ยวกับการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาในศูนย์สุขภาพชุมชน

2.2.4 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่น เช่น แรงจูงใจในงาน บรรยากาศในองค์กร วัฒนธรรมองค์กร การบริหารงานบุคคล เป็นต้น ซึ่งอาจมีผลต่อการดำเนินงานเฝ้าระวังทางระบาดวิทยาของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในศูนย์สุขภาพชุมชน